

บทที่ 5

บทวิเคราะห์ ในเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ

ในส่วนนี้จะได้อธิบายเนื้อหาของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นปัญหาในการตีความ หรือมีช่องว่างซึ่งน่าจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายรวมทั้งเสนอประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายมีความเหมาะสมคืออยู่แล้วและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับกฎหมาย Product Liability ของสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น

5.1 เปรียบเทียบพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับกฎหมาย Product Liability ของสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น

ประเด็นสำคัญมี 9 ข้อ ดังนี้

5.1.1 ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย

เมื่อได้อธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับกฎหมาย product liability ต่างประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้ความสำคัญคุ้มครองผู้เสียหายที่สูงกว่าในเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6 นั้นผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าว่าสินค้าไม่ปลอดภัยอย่างไร ผู้เสียหายจึงมีภาระการพิสูจน์น้อยกว่าเมื่อเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่นเนื่องจากได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย เพราะตามมาตรา 6 เมื่อผู้เสียหายพิสูจน์ข้อเท็จจริงครบถ้วนคือ

- (1) มีความเสียหาย และ
- (2) ความเสียหายนั้นเกิดจากสินค้าของผู้ประกอบการ และ
- (3) การใช้หรือการเก็บรักษานั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา

กฎหมายก็สันนิษฐานว่าสินค้าที่ทำให้เกิดความเสียหายนั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตในการพิสูจน์หักล้างโดยนำสืบในเชิงปฏิเสธให้เห็นว่าสินค้าของตนไม่ใช่สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศเช่นกฎหมายของ

สหรัฐอเมริกา กฎหมายของสหภาพยุโรปและญี่ปุ่นผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าสินค้ามีความไม่ปลอดภัย อย่างไรก็ตาม โดยต้องนำสืบให้เห็นว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดได้แก่ บกพร่องในการผลิต บกพร่องในการออกแบบ หรือบกพร่องในคำเตือนที่ให้ไว้ไม่เพียงพอ

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่น่าหลักทั่วไปเรื่องภาระการพิสูจน์ที่ว่าผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดผู้หนึ่งมีหน้าที่นำสืบในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 84 มาใช้ โดยในชั้นร่างกฎหมายคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้เหตุผลในการบัญญัติกฎหมายไว้เช่นนี้ว่าเนื่องจากกระบวนการผลิตในทุกขั้นตอนเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับรู้ของผู้ประกอบการแต่เพียงผู้เดียว ผู้ประกอบการย่อมอยู่ในฐานะที่เหมาะสมที่สุดที่จะเป็นผู้นำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอย่างไร หากกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายในการพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ย่อมจะเป็นการยากหรือมีละหนักก็ไม่อาจดำเนินการได้เลยในทางปฏิบัติ อันจะทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้

อย่างไรก็ดีคณะกรรมการร่วม 3 สถาบันภาคเอกชน (กกร.)¹²² ได้แสดงความห่วงใยว่า แม้จะเป็นความจริงที่ว่ากระบวนการผลิตสินค้าในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและซับซ้อนยากที่ผู้บริโภคจะพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ แต่ก็ไม่ใช่เหตุผลที่จะเป็นข้ออ้างผลการพิสูจน์ให้จำเลยอย่างสิ้นเชิงเช่นนี้และหากไม่มีการแก้ไขจะทำให้กฎหมายไทยเป็นกฎหมายที่ทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคที่เคร่งครัดเข้มงวดที่สุดในโลก¹²³ ซึ่งในประเด็นนี้ในชั้นพิจารณาในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ได้มีผู้สงวนคำแปรญัตติไว้ว่าการกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายให้ต่ำมากเกินไปอาจเกิดปัญหาในการบังคับใช้ได้จะส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ไม่น่าลงทุนสำหรับผู้ประกอบการต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าการที่ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์อะไรจะทำให้มีการฟ้องร้องกันมากขึ้นเป็นการเพิ่มคดีเข้าสู่ศาล และอาจเป็นช่องทางให้มีการใช้ผู้บริโภคเป็นเครื่องมือกดดันแก่งัดทางธุรกิจทำลายชื่อเสียงของกลุ่มแข่ง ซึ่งผลสุดท้ายแล้วภาระที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการก็จะตกอยู่ที่ผู้บริโภคเพราะการที่ผู้ประกอบการมีภาระการพิสูจน์ทำให้ต้นทุนสูงขึ้นส่งผลให้ผู้ประกอบการผลักภาระให้แก่ผู้บริโภคทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่าพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายโดยให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ด้วยว่าสินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยอย่างไร มีความเป็นธรรมดีแล้วและไม่อยู่ในระดับที่ต่ำเกินไปจนเป็นการผลักภาระให้ผู้ผลิตอย่างสิ้นเชิง โดยพิจารณาถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวทางการตีความภาระการพิสูจน์ของศาลในต่างประเทศ ดังนี้

¹²² ประกอบด้วยสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย

¹²³ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รายงานการวิจัย เรื่อง ผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ประการแรก การลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายโดยไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นชัดเจนลงไปถึงเหตุบกพร่องอันเป็นผลให้สินค้านั้นไม่ปลอดภัยนั้นมีความเหมาะสมต่อสภาพข้อเท็จจริงดีแล้วเพราะเมื่อข้อเท็จจริงซึ่งจำเป็นต่อการพิสูจน์อยู่กับผู้ผลิต การกำหนดให้ผู้ผลิตมีหน้าที่นำสืบปฏิเสธถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงไม่น่าจะเป็นภาระที่หนักสำหรับผู้ผลิต ตามหลัก Exclusive Knowledge ในทางตรงกันข้ามหากให้ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ดังกล่าวการพิสูจน์ย่อมแทบเป็นไปได้เลยเมื่อคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลของผู้บริโภค เพราะผู้ผลิตเป็นเจ้าของข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและกระบวนการผลิตซึ่งปัจจุบันเป็นความลับทางการค้า ภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 6 จึงมีความเป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยแล้ว ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงสถานะความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลของผู้บริโภคในประเทศไทยซึ่งกฎหมายข้อมูลข่าวสารมีผลบังคับใช้เมื่อ 10 กว่าปีที่ผ่านมาเอง ในขณะที่ผู้ผลิตได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายความลับทางการค้า เช่น ถ้าฟ้องให้ผู้ผลิตรถยนต์รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยเพราะเหตุบกพร่องในการออกแบบโจทก์ต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่ารถยนต์รุ่นหนึ่งเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะมีความบกพร่องในการออกแบบอย่างไร ในกรณีนี้โจทก์ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามีการออกแบบถึงน้ำมันให้ติดกับเครื่องยนต์มากเกินไป เมื่อมีการชนแรงกระแทกทำให้ถึงน้ำมันเกิดไฟลุกไหม้ได้ง่าย ไฟไหม้ลามไปยังตัวถังทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ การพิสูจน์เช่นนี้บุคคลทั่วไปไม่อาจทำได้ต้องใช้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แต่การใช้พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นอาจต้องมีค่าใช้จ่ายสูง โจทก์ที่มีข้อจำกัดในเรื่องความรู้ความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีและฐานะทางเศรษฐกิจอาจต้องแพ้คดีเพราะไม่อาจนำสืบพิสูจน์ให้เห็นถึงองค์ประกอบความผิดของจำเลยได้ จะเห็นได้ว่าการนำหลักภาระการพิสูจน์ทั่วไปที่กำหนดให้ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีภาระในการพิสูจน์มาใช้ในกรณีเช่นนี้โอกาสที่ผู้เสียหายจะชนะคดีเป็นไปได้ยากและผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรม

ตัวอย่างคดีที่โจทก์ต้องแพ้คดีเพราะภาระการพิสูจน์ได้แก่ คดีที่ศาลฝรั่งเศสยกฟ้องในคดีที่โจทก์ฟ้องให้ผู้ผลิตยารักษาโรคเก๊าท์ที่มีผลข้างเคียงทำให้เป็นโรคผิวหนังต้องรับผิดชอบ คดีนี้ศาลยกฟ้องเพราะโจทก์ไม่ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องอย่างไร โดยศาลให้เหตุผลว่าโจทก์เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าสินค้านั้นมีคุณลักษณะบางอย่างที่เป็นอันตรายนั้นยังไม่เพียงพอ ยานั้นไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะเหตุที่มีผลข้างเคียง¹²⁴

จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าทำให้การฟ้องคดีได้รับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่แตกต่างไปจากฟ้องคดีตามมูลละเมิดทั่วไป ภาระการพิสูจน์ของโจทก์ในคดีละเมิดทั่วไปคือต้องพิสูจน์ว่าจำเลยประมาทเลินเล่ออย่างไรนั่นเอง แต่ในกรณีของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นยังมีความยากกว่าถ้าหากว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มีความซับซ้อนในการผลิต เช่น ยา รถยนต์ เป็นต้น ดังนั้นหากกำหนดให้โจทก์ต้องมีการพิสูจน์ถึงเหตุ

¹²⁴ Cour de Cassation, Premier Civ., April 2005

บกพร่องอันเป็นผลให้สินค้านั้นไม่ปลอดภัยนั้น หรือพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่าง อาจทำให้โจทก์ซึ่งไม่อาจเข้าถึงข้อเท็จจริงได้ต้องแพ้คดี

ส่วนในประเทศญี่ปุ่นกฎหมาย Product Liability ของญี่ปุ่นกำหนดให้โจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยอย่างไรเช่นเดียวกับกฎหมายสหภาพยุโรปซึ่งเป็นต้นแบบของกฎหมายญี่ปุ่น แต่ก็มีคดีสำคัญที่ศาลได้กำหนดภาระการพิสูจน์ของโจทก์ไว้ค่อนข้างกว้างคือโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่ามีความไม่ปลอดภัยอย่างไรชัดเจนซึ่งเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายโจทก์คือคดี *Katsurakawsa v. Mc Donald*¹²⁵ ในคดีนี้โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะได้รับความบาดเจ็บในลำคอหลังจากที่ดื่มน้ำส้มของจำเลย เนื่องจากในน้ำส้มมีสิ่งแปลกปลอม โดยที่ไม่ปรากฏว่าสิ่งแปลกปลอมในน้ำส้มคืออะไร ศาลตัดสินว่าการมีสิ่งแปลกปลอมปนเปื้อนเข้าไปในน้ำส้มซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลำคอของผู้ดื่มได้ ถือว่าเป็นการขาดความปลอดภัยที่น้ำส้มทั่วๆไปจะมี แม้โจทก์จะไม่อาจระบุได้ว่าสิ่งแปลกปลอมที่อยู่ในน้ำส้มคืออะไร¹²⁶ แต่การที่จะกำหนดให้โจทก์ต้องระบุให้แน่ชัดลงไปว่าสิ่งแปลกปลอมคืออะไรนั้นเป็นการยากลำบากเกินไปสำหรับโจทก์ เพราะเป็นไปได้ว่าโจทก์อาจเอาสิ่งแปลกปลอมนั้นออกไปแล้วอีกทั้งน้ำส้มในแก้วก็ถูกเททิ้งก่อนได้รับการตรวจสอบด้วย ดังนั้น การที่โจทก์ยังไม่สามารถระบุได้ว่าสิ่งแปลกปลอมในกรณีนี้คืออะไรจึงไม่กระทบต่อผลการพิจารณาเนื่องจากเป็นที่ชัดเจนแล้วว่าน้ำส้มของจำเลยมีความไม่ปลอดภัยจริง สำหรับในสหภาพยุโรป แม้ EC Directive 85/374 EEC จะกำหนดให้โจทก์ต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยอย่างไรตามที่ได้กล่าวแล้ว แต่ก็มีศาลภายในของประเทศสมาชิกตัดสินในทำนองเดียวกันกับศาลญี่ปุ่น เช่น ในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบในความเสียหายเกิดจากขวดน้ำอัดลมระเบิดแต่ขาดหลักฐานที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องใดที่ทำให้ขวดระเบิด ศาลเบลเยียมตัดสินว่าข้อเท็จจริงในคดีเพียงพอแล้วที่จะสันนิษฐานได้ว่าสินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยเพราะคนทั่วไปย่อมไม่คาดหวังว่าขวดน้ำอัดลมจะระเบิด *Riboux v S.A. Schweppes Belgium*¹²⁷

ประการที่สอง ผู้วิจัยเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้เห็นความไม่ปลอดภัยเจาะจงลงไป เพราะหากสินค้านั้นไม่มีความปลอดภัยอย่างที่ผู้บริโภคทั่วไปควรคาดหวังอย่างเห็นได้ชัด และทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ก็น่าจะสันนิษฐานได้ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย ตามหลัก *res ipsa loquitur* (The thing speaks for itself. –สิ่งย่อมเป็นไปตามที่ปรากฏหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมชัดเจนแจ้งอยู่ในตัวเอง) ซึ่งอยู่บนหลักการที่ว่า เหตุการณ์นั้นตามปกติย่อมไม่

¹²⁵ ศาลชั้นต้นเมือง Nagoya, 30 มิถุนายน 1999 อ้างในศักดิ์ดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

¹²⁶ การที่โจทก์ไม่อาจระบุได้ว่าสิ่งแปลกปลอมที่อยู่ในน้ำส้มคืออะไร ทำให้โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสินค้าน้ำส้ม นั้นมีความบกพร่องอย่างไร

¹²⁷ 21.11.96, Civ. Namur, 5e. Ch.

เกิดขึ้น เว้นเสียแต่ต้องมีความผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นผลให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นมา แม้จะยังไม่ปรากฏชัดว่าอะไรเป็นสาเหตุของเหตุการณ์นั้น แต่ลำพังการเกิดของเหตุการณ์ก็เป็นเครื่องบ่งชี้อยู่ในตัวแล้วว่ามี ความผิดพลาดบางอย่างเกิดขึ้น โดยไม่ต้องมีเหตุผลอื่นอธิบายหรือหลักฐานโดยตรง เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากเหตุการณ์นั้น โดยผู้เสียหายไม่ได้เป็นฝ่ายผิด ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบจึงควรจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมเหตุการณ์นั้นได้ ซึ่งในกรณีของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็คือผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิต ผู้ผลิตจึงมีภาระการพิสูจน์หักล้างเพื่อให้พ้นความรับผิดซึ่งก็สอดคล้องกับหลักข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายใดฝ่ายนั้นมีหน้าที่พิสูจน์ (Exclusive Knowledge) ซึ่งได้กล่าวมาในประเด็นแรกที่กำหนดให้ผู้ผลิตหรือจำเลยมีภาระการพิสูจน์ ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าแม้ EC Directive 85/374 EEC จะได้บัญญัติให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้ามีความไม่ปลอดภัยอย่างไร แต่จากแนวคำพิพากษาของศาลภายในของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปตัดสินให้โจทก์ได้รับชดเชยค่าเสียหายในหลายกรณีโดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่าสินค้ามีความไม่ปลอดภัยอย่างไร โดยเฉพาะเจาะจงเพียงแต่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่ได้รับ และความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นศาลก็สันนิษฐานว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งนี้ศาลได้นำ *res ipsa loquitur* หรือหลักข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงมาใช้ในการวินิจฉัย

แม้หลัก *res ipsa loquitur* จะเป็นหลักการสืบพยานในระบบกฎหมาย common law และยังไม่ได้นำมาบัญญัติไว้ชัดเจนในกฎหมายไทย จนกระทั่งได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปี พ.ศ. 2550 เพิ่มเติมมาตรา 84/1 แต่ก่อนหน้านั้นศาลไทยเคยมีคำพิพากษาที่เทียบเคียงกับนำหลักนี้ในคดีละเมิด โดยนำมาใช้เพื่อลดภาระการพิสูจน์ของโจทก์ ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า เกิดไฟไหม้บ้านเช่าแม้ผู้ให้เช่าจะนำสืบไม่ได้ความว่าไฟเกิดขึ้นด้วยเหตุใดหรือใครทำให้เกิดขึ้นก็ดี เมื่อได้ความว่าไฟเกิดขึ้นในบ้านเช่าไม่ใช่ลุกลามมาจากที่อื่นแล้ว ผู้เช่ามีหน้าที่นำสืบแสดงข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นจากความรับผิด ถ้าสืบไม่ได้ก็ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากไฟไหม้นั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 849/2490) พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็ได้มีข้อสันนิษฐานของกฎหมายเช่นนี้ไว้แล้วในมาตรา 6

ประการที่สาม การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการมีภาระการพิสูจน์ว่าสินค้าของตนปลอดภัยนั้นเป็นการพิสูจน์ในเชิงบวก จึงน่าจะเป็นผลดีต่อผู้ประกอบการที่จะได้พิสูจน์ในศาลว่าสินค้าของตนมีความปลอดภัยได้มาตรฐาน ซึ่งหากพิสูจน์ได้นอกจากจะทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดแล้วยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมในตัวสินค้าดังกล่าวของผู้ประกอบการด้วย

สำหรับในเรื่องการฟ้องร้องคดีที่เพิ่มขึ้นนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาจากประสบการณ์ในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพบว่า การฟ้องร้องคดีไม่เพิ่มขึ้นมากอย่างที่สภาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นได้คาดการณ์ไว้เพราะในภาคอุตสาหกรรมได้มีการปรับตัวในเรื่องการควบคุมคุณภาพสินค้าผู้ประกอบการสื่อสารกับผู้บริโภคเกี่ยวกับความเสี่ยงของสินค้านั้นๆ ทำให้ผู้บริโภคมีความรู้และ

ตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นอกจากนี้การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเอกชนทำให้จำนวนคดีฟ้องร้องตามกฎหมาย Product Liability ไม่มากอย่างที่สภาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นเคยวิตกกังวล

5.1.2 ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลภายนอก (bystanders)

โดยทั่วไปผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็คือผู้บริโภคที่ใช้สินค้า แต่ก็ยังมีผู้เสียหายอีกประเภทหนึ่งคือบุคคลภายนอก (bystanders) ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ใช้สินค้านั้นเองแต่ได้รับความเสียหายก็ได้รับความคุ้มครองเพราะถือเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เช่น โทรศัพท์มือถือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะแบตเตอรี่มีความบกพร่องในการผลิตได้เกิดระเบิดขึ้นขณะที่เจ้าของกำลังใช้ทำให้ผู้ใช้ได้รับบาดเจ็บ ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ผู้ที่นั่งอยู่ข้างๆ ได้รับบาดเจ็บไปด้วย ในการฟ้องร้องเรียกผู้ผลิตให้รับผิดชอบ ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 6 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 6 “เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด”

ประเด็นปัญหาคือในการฟ้องคดีตามมาตรา 6 ดังกล่าวข้างต้นไม่ได้แยกว่าเป็นผู้บริโภคหรือไม่ ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภคเองหรือบุคคลภายนอกมีภาระการพิสูจน์อย่างเดียวกันคือการใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา ในทางปฏิบัติผู้เสียหายต้องแสดงให้เห็นว่า

- ได้มีการขายสินค้านั้น และ
- สินค้านั้นเป็นของผู้ประกอบการ และ
- ได้ใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นในลักษณะที่เป็นไปตามปกติธรรมดา

ในด้านผู้เสียหายที่เป็นผู้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้นเองการนำสืบเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องยากเพราะเป็นข้อเท็จจริงที่ตนย่อมรู้อยู่แล้ว แต่สำหรับผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นผู้ใช้สินค้านั้นเอง (bystanders) อาจไม่ทราบว่าการใช้หรือการเก็บรักษาจะเป็นไปตามปกติหรือไม่และจะพิสูจน์ให้ศาลเห็นเช่นนั้นได้อย่างไร จึงมีผู้ตีความว่าภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 6 นี้ไม่นำมาใช้กับผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ใช้สินค้านั้นเอง¹²⁸ กล่าวคือในการฟ้องคดีเพื่อให้ผู้ผลิตรับผิดชอบบุคคลภายนอกไม่ต้องพิสูจน์ว่าการใช้และการเก็บรักษาสินค้าเป็นไปตามปกติหรือไม่

¹²⁸ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์ รายงานการสัมมนาโดยเมธี ศรีอนุสรณ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 101 วารสารกฎหมายใหม่

ในเรื่องนี้เป็นประเด็นที่จะต้องตีความว่าผู้เสียหายซึ่งไม่ใช่ผู้ใช้สินค้านั้นเองจะต้องมีการพิสูจน์ว่าการใช้การเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปโดยปกติธรรมดาหรือไม่ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้เสียหายตามมาตรา 6 นี้ไม่ควรแบ่งแยกระหว่างผู้ใช้สินค้ากับบุคคลภายนอก และควรต้องตีความตามตัวอักษรซึ่งก็คือไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้โดยตรงหรือเป็นบุคคลภายนอกเมื่อเป็นผู้เสียหายก็ต้องมีการพิสูจน์อย่างเดียวกันในเบื้องต้นว่าการใช้และการเก็บรักษาสินค้าที่ก่อความเสียหายเป็นไปตามปกติ เพราะแม้ไม่อาจปฏิเสธว่าสภาพการใช้และการเก็บรักษาของสินค้าที่ก่อความเสียหายนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่อาจไม่อยู่ในความรู้อของผู้เสียหายที่ไม่ใช่ผู้ใช้สินค้า แต่ผู้ผลิตก็ยังไม่อยู่ในฐานะที่รู้ข้อเท็จจริงนั้นได้ เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่าข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายใดฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ (exclusive knowledge) ถ้ามองจากด้านของผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นผู้ใช้ก็อาจจะเห็นคล้อยไปทำนองว่าข้อมูลส่วนนี้ไม่ได้อยู่ในความรู้เห็นจึงไม่ควรจะให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่แก่เขา แต่ถ้าเปรียบเทียบระหว่างผู้ผลิตกับผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นผู้ใช้สินค้าโดยตรง ผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นผู้ใช้สินค้าโดยตรงอยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์มากกว่า เช่น เป็นผู้โดยสารที่อยู่ในรถที่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในขณะที่เกิดความเสียหายขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้เสียหายที่เป็นบุคคลภายนอกก็ยังมีโอกาสที่จะนำสืบได้ดีกว่า

เมื่อพิจารณาถึงความไปได้ที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ฟ้องผู้ใช้สินค้าที่ก่อความเสียหายฐานละเมิดเป็นจำนวนร่วมกับผู้ผลิตด้วย ข้อต่อสู้ของผู้ใช้สินค้าที่ถูกฟ้องเป็นจำนวนในคดีละเมิดนั้นเองก็อาจเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลภายนอกอาจใช้ในพิสูจน์ถึงด้านการใช้และการเก็บรักษาว่าเป็นไปตามปกติหรือไม่

นอกจากนี้เมื่อศึกษาในประเด็นเรื่องการพิสูจน์ในกฎหมาย product liability ของต่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรป EC Directive 85/374 EEC ได้บัญญัติไว้ในความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ในมาตรา 6 ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเมื่อสินค้านั้นไม่ได้ให้ความปลอดภัยอย่างที่บุคคลปกติธรรมดาจะมีสิทธิจะคาดหวังโดยพิจารณาจากพฤติกรรมที่พึงปรารถมาถึงการใช้สินค้าตามปกติ¹²⁹ ดังนั้นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงต้องเป็นสินค้าที่ใช้งานตามปกติแล้วเกิดความเสียหายขึ้น และ EC Directive 85/374 EEC มาตรา 4 กำหนดให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย¹³⁰ จึงต้องแปลความว่าภาระการพิสูจน์ในเรื่องการใช้งานตามปกติก็เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายนั่นเอง จะเห็นได้ว่ากฎหมายของไทยและ EC Directive 85/374 EEC ของสหภาพยุโรปมีบรรทัดฐานที่เป็นไปในทางเดียวกัน

¹²⁹ EC Directive 85/374 EEC Article 6 (b) the use to which it could reasonably be expected that the product would be put;

¹³⁰ EC Directive 85/374 EEC Article 4 The injured person shall be required to prove the damage, the defect and the causal relationship between defect and damage.

ประเด็นการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าว่าเป็นไปตามปกติธรรมดาหรือไม่นี้เป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการเรียกค่าเสียหายของโจทก์และความรับผิดชอบของจำเลย แม้ The Restatement (Third) ของสหรัฐอเมริกาและ Product Liability Law 1994 ของญี่ปุ่นไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องไว้ชัดเจนว่าให้ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ในประเด็นนี้ดังเช่นที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติไว้¹³¹ แต่การที่ The Restatement (Third) ของสหรัฐอเมริกาและ Product Liability Law 1994 ของญี่ปุ่นได้กำหนดให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าและความเสียหายเป็นผลจากความไม่ปลอดภัยนั้น แต่ในการพิสูจน์ดังกล่าวโจทก์ก็จะต้องนำสืบให้เห็นว่าการใช้สินค้านั้นเป็นไปตามปกติอยู่ นั่นเอง เพราะจากแนวคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นจะเห็นได้ว่าหากผู้ผลิตยกเป็นข้อต่อสู้ได้ว่าผู้ใช้ใช้สินค้าไม่ถูกต้องในลักษณะที่ผู้ผลิตไม่อาจคาดเห็นได้ (unforeseeable misuse) ซึ่งก็คือการใช้สินค้าที่ไม่เป็นไปตามปกติธรรมดาของสินค้านั้น ถือว่าผู้ใช้สินค้านั้นมีส่วนผิดด้วย ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบหรือรับผิดชอบบางส่วน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการตีความภาระการพิสูจน์ของมาตรา 6 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงต้องตีความตามตัวอักษรและตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้นบุคคลภายนอกจึงไม่น่าได้รับการยกเว้นจากภาระการพิสูจน์ตามมาตรา 6

5.1.3 การคุ้มครองความเสียหายกรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนอื่นๆ ของสินค้านั้นด้วย

หลักการสำคัญของกฎหมาย Product Liability ในการชดเชยค่าเสียหายคือ ชดเชยค่าเสียหายแก่ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าแต่ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักการนี้อยู่ในมาตรา 4 ดังนี้ “ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย... ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง...” ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศ เช่นมาตรา 3¹³² ของกฎหมาย Product Liability ของญี่ปุ่น กำหนดว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเอง ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้ ส่วนกฎหมายของสหรัฐ

¹³¹ เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา ๑๐ ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด

¹³² Article 3 (Product Liability) The manufacturer, etc. shall be liable for damages arising from the infringement of life, body or property of others which is caused by the defect in the delivered product which was manufactured, processed, imported, or provided with the representation of name, etc. described in item 2 or item 3 of paragraph 3 of the preceding Article, provided, however, that the manufacturer, etc. shall not be liable when the damages occur only with respect to such product.

นั้นมาตรา 21(c)¹³³ ของ The Restatement (Third) บัญญัติว่าความเสียหายหมายถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินของโจทก์ที่นอกเหนือจากความเสียหายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง และมาตรา 9¹³⁴ ของกฎหมายสหภาพยุโรป EC Directive 85/374/EEC ที่บัญญัติว่า ความเสียหายหมายถึง ความเสียหายต่อทรัพย์สินใดๆ นอกเหนือไปจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องเอง บทบัญญัติในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีความมุ่งหมายให้ผู้ซื้อเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ขายในกรณีที่สินค้าที่ซื้อขายกันนั้นมีความชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้เท่านั้นจะเรียกร้องตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้ เช่น นาย ก. ซื้อรถยนต์มาหนึ่งคัน ปรากฏว่ารถยนต์คันดังกล่าวชำรุดบกพร่องเวลาฝนตกน้ำรั่วซึมเข้ามาในตัวรถตลอดเวลาทำให้ห้องผู้โดยสารเปียกและเสียหาย นาย ก. จะฟ้องร้องผู้ผลิตให้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องดังกล่าวโดยอาศัยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้

อย่างไรก็ตามสินค้าจำนวนมากในปัจจุบันเป็นสินค้าที่ผู้ผลิตมักจะตั้งขึ้นส่วนจากผู้ผลิตส่วนประกอบแล้วมาประกอบขึ้นเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย เช่น ผู้ผลิตรถยนต์อาจไม่ได้ผลิตส่วนประกอบเองแต่ตั้งซื้อส่วนประกอบบางอย่างจากผู้ผลิตส่วนประกอบโดยเฉพาะ เช่น ล้อรถ กระจก ระบบเบรก เป็นต้น เหตุที่ทำให้สินค้าขั้นสุดท้ายมีความบกพร่องในการผลิตอาจเกิดขึ้นจากชิ้นส่วนที่เป็นส่วนประกอบนั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ได้เกิดจากจากขั้นตอนหรือวิธีการผลิตสินค้าของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอาจเกิดขึ้นเมื่อส่วนประกอบซึ่งมีความไม่ปลอดภัยนั้นได้เป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นต่อสินค้าขั้นสุดท้ายนั้น โดยที่ไม่ได้ก่อความเสียหายต่อผู้อื่นหรือทรัพย์สินอื่น ในกรณีเช่นนี้จะนำพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาบังคับใช้หรือไม่ หรือถือว่าเป็นความชำรุดบกพร่องตามพพ.มาตรา 472 เช่น นาย ก. ซื้อรถยนต์ใหม่มาหนึ่งคันปรากฏว่าระบบเบรกมือของรถยนต์ใช้ไม่ได้เพราะมีความบกพร่องในการผลิตซึ่งนายก. ไม่รู้ รถจอดอยู่ริมบ่อน้ำ รถเลื่อนไหลตกลงไปในบ่อน้ำเองเพราะระบบเบรกมือใช้ไม่ได้เนื่องจากบกพร่องในการผลิต ทำให้รถยนต์คันดังกล่าวจมน้ำเสียหายพังไปทั้งคันแต่ไม่มีความเสียหายต่อชีวิตหรือทรัพย์สินอย่างอื่น ถ้าผู้ผลิตระบบเบรกมือเป็นผู้ผลิตคนละรายกับผู้ผลิตรถยนต์ นาย ก. จะเรียกให้บริษัทผลิตรถยนต์ชดใช้ค่าเสียหายที่รถยนต์พังไปทั้งคันได้หรือไม่หรือจะเรียกให้บริษัทผลิตเบรกมือชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว (กรณีนี้ไม่ใช่กรณีที่ผู้ผลิตเบรกมือผลิตเบรกมือตามที่ผู้ผลิตรถยนต์ว่าจ้างให้ผลิตหรือผลิตตามคำสั่งของผู้ผลิตรถยนต์ซึ่งผู้ผลิตเบรกมือมีข้อต่อสู้เพื่อหลุดพ้นความรับผิดได้ตามมาตรา 8

¹³³ Section 21 (c) “the plaintiff’s property other than the defective product itself.

¹³⁴ Article 9 (b) “damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself,…”

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551) ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายที่เกิดขึ้นก็คือความไม่ชัดเจนว่าในกรณีเช่นนี้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นหมายถึงระบบเบรกมือของรถยนต์คันดังกล่าวเท่านั้นหรือหมายถึงรถยนต์ทั้งคัน

มาตรา 4 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายความว่า “สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร.....” ตามความในมาตรา 4 ข้างต้นเมื่อระบบเบรกมือมีความบกพร่องในการผลิตระบบเบรกมือนั้นจึงเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นาย ก. เจ้าของรถยนต์ซึ่งได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกให้ผู้ผลิตระบบเบรกมือรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่รถยนต์ได้ตามมาตรา 5 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพราะระบบเบรกมือนั้นก็เป็นสินค้าในตัวของมันเอง ส่วนรถยนต์ที่มีระบบเบรกมือบกพร่องนั้นถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยเพราะใช้ชิ้นส่วนที่ไม่ปลอดภัยในการผลิต จึงเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะมีความบกพร่องในการผลิตซึ่งโดยหลักแล้วผู้ผลิตรถยนต์ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ผลิตชิ้นส่วนอย่างลูกหนึ่ร่วมต่อผู้เสียหายตามมาตรา 5 แม้ว่าจะไม่มีส่วนร่วมในการผลิตระบบเบรกมือเลยก็ตาม แต่ในกรณีนี้เนื่องจากรถยนต์ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นหรือทรัพย์สิน นาย ก. จึงเรียกให้ผู้ผลิตรถยนต์รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้ และจะเรียกให้รับผิดชอบตามมาตรา 472 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ไม่ได้เพราะไม่ได้ซื้อรถยนต์จากผู้ผลิตโดยตรงจึงไม่ใช่คู่สัญญาต้องไปเรียกจากผู้ขาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ผลิตรถยนต์จะไม่ต้องรับผิดชอบเพราะหากพิสูจน์ได้ว่าผู้ผลิตรถยนต์ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อนำระบบเบรกมือที่มีความบกพร่องมาใช้ในการผลิตก็ต้องรับผิดชอบตามหลักละเมิดทั่วไป

อย่างไรก็ดีในกรณีนี้ถ้าหากตีความว่าระบบเบรกมือนั้นเป็นส่วนประกอบของรถยนต์ที่ไม่อาจแยกออกจากรถยนต์ได้เพราะระบบเบรกมือนั้นโดยตัวของมันเองไม่อาจทำงานได้ถ้าไม่ได้ติดตั้งเข้ากับตัวรถยนต์จึงน่าจะถือได้ว่าระบบเบรกมือของรถยนต์นั้นเป็นหนึ่งเดียวกับรถยนต์ สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นจึงหมายถึงรถยนต์ไม่ใช่ระบบเบรกมือ นาย ก. จะเรียกให้ผู้ผลิตเบรกมือรับผิดชอบไม่ได้ และจะเรียกให้ผู้ผลิตรถยนต์รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้ด้วยเพราะความเสียหายไม่รวมความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง และจะเรียกให้ผู้ผลิตรับผิดชอบตามพพ.มาตรา 472 ก็ไม่ได้เพราะไม่ได้เป็นคู่สัญญากับผู้ผลิต หนทางเยียวยาของนาย ก. คือ ฟ้องเรียกให้ผู้ผลิตรถยนต์และผู้ผลิตเบรกมือรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิด หรือฟ้องให้ผู้ขายรถยนต์รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ตามสัญญาซื้อขายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 472 ส่วนผู้ขายก็ต้องไปฟ้องต่อผู้ขายให้คนเป็น

ทอดๆ ไปจนถึงผู้ขายขั้นต้นคือผู้ผลิตนั่นเองซึ่งก็จะประสบปัญหาในเรื่องภาระการพิสูจน์ตามที่ได้กล่าวแล้ว

ในเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสำหรับสินค้าที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนต่างๆ ชิ้นส่วนของสินค้าโดยปกติแล้วก็ยังเป็นสินค้าโดยตัวของมันเองได้ เช่น ล้อรถยนต์เป็นส่วนประกอบของรถยนต์ แต่ขณะเดียวกันก็เป็นสินค้าในตัวของมันเองด้วย เมื่อนำไปเป็นส่วนประกอบของสินค้าขั้นสุดท้ายก็น่าจะต้องถือเป็นสินค้าด้วย จากปัญหาข้างต้น เบรกมือจึงเป็นสินค้าโดยตัวของมันเอง คือเป็นสินค้าที่เป็นส่วนประกอบของสินค้าตามมาตรา 8 เมื่อทำให้เกิดความเสียหายขึ้นเพราะมีความบกพร่องในการผลิต ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบ การตีความเช่นนี้ก็เป็นการสอดคล้องหลักการของกฎหมาย Product Liability เพราะทำให้ผู้เสียหายฟ้องร้องผู้ผลิตระบบเบรกมือได้ในฐานะที่เป็นผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า ถ้าตีความว่าเบรกมือไม่ใช่สินค้าโดยตัวของมันเองผู้เสียหายก็จะฟ้องผู้ผลิตเบรกมือไม่ได้ทั้งที่เป็นผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า อีกทั้งมาตรา 8 วรรคสองของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็ได้กำหนดข้อต่อสู้ของผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าไว้ว่าไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบ การประกอบหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา ค่าเดือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น ข้อต่อสู้นี้เป็นข้อต่อสู้ของผู้ผลิตชิ้นส่วนที่เป็นส่วนประกอบของสินค้าในการที่จะยกต่อสู้เสียหายเพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิดในกรณีที่การผลิตไม่มีความบกพร่อง (เช่น ความบกพร่องอาจเกิดจากแบบของสินค้าหรือคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต) หรือตนไม่มีส่วนคิดนั่นเอง ดังนั้นถ้ามีความบกพร่องในการผลิตสินค้าที่เป็นส่วนประกอบ ผู้ผลิตส่วนประกอบย่อมต้องรับผิดชอบในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการ การตีความเช่นนี้ยังสอดคล้องกับกฎหมาย Product Liability ของประเทศต่างๆ เช่น Section 5, The Restatement (Third) ยังได้กำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นชิ้นส่วนของสินค้าขั้นสุดท้ายต้องรับผิดชอบ ถ้าชิ้นส่วนเหล่านั้นชำรุดบกพร่องและความชำรุดบกพร่องดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ส่วน EC 85/374/EEC Article 1 บัญญัติให้ผู้ผลิตหมายถึงผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้าด้วย

5.1.4 ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการ

กฎหมาย product liability มีพัฒนาการขึ้นมาจากเจตนารมณ์ที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเนื่องจากสินค้ามีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีระดับสูงเกินกว่าที่ผู้บริโภคจะตรวจพบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นได้ ความคุ้มครองของกฎหมายจึงมุ่งไปที่การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคขั้นสุดท้าย (ultimate consumer) ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งต้องเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการมากกว่าที่จะคุ้มครองสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการด้วยกัน เหตุผลก็คือกฎหมายเห็นว่าผู้บริโภคและผู้ประกอบการอยู่ในฐานะที่ไม่เท่าเทียมกันในด้านข้อมูลของสินค้า กล่าวคือผู้บริโภคมีความรู้เกี่ยวกับสินค้าน้อยกว่าผู้ประกอบการ ส่วนผู้ประกอบการด้วยกันไม่น่าจะอยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายนี้ เพราะ

ผู้ประกอบการ เช่น ผู้ผลิต ผู้นำเข้า เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ย่อมมีความรู้ความเชี่ยวชาญระดับผู้มีวิชาชีพและอาจจัดหาประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสี่ยงต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้ ผู้ประกอบการที่ได้รับความเสียหายจึงต้องฟ้องร้องโดยอาศัยหลักกฎหมายสัญญาและละเมิด ดังจะเห็นได้จากกฎหมาย Product Liability ของสหภาพยุโรป EC Directive 85/374 EEC กำหนดเงื่อนไขในของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินไว้ใน article 9 (b) ว่าทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายนั้นต้องเป็นชนิดที่โดยปกติแล้วมีไว้เพื่อการใช้สอยหรือบริโภคส่วนตัว และ ผู้เสียหายได้ใช้ทรัพย์สินนั้น โดยวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอยส่วนตัวหรือการบริโภคของตนเอง¹³⁵

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติคุ้มครองความเสียหายไว้ใน มาตรา 6 ดังนี้

มาตรา 6 “เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด”

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 6 นี้ไม่ได้จำกัดว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่โดยปกติแล้วมีไว้เพื่อการใช้สอยส่วนตัวหรือการบริโภคส่วนตัว และผู้เสียหายได้ใช้ทรัพย์สินนั้น โดยวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอยส่วนตัวหรือการบริโภคของตนเอง ดังเช่น EC Directive 85/374 EEC Article 9 (b) ของสหภาพยุโรปได้กำหนดไว้ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายทั้งที่เป็นผู้บริโภคขั้นสุดท้ายซึ่งเป็นการใช้สอยส่วนตัวและผู้ประกอบการที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยโดยไม่ได้แบ่งแยก ดังนั้นผู้ประกอบการหากได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็อาจอาศัยพระราชบัญญัตินี้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบการอื่นได้ จึงเป็นการคุ้มครองที่กว้างกว่ากฎหมายของสหภาพยุโรปที่คุ้มครองเฉพาะผู้บริโภคเท่านั้น ซึ่งแม้การให้ผู้ประกอบการฟ้องได้เช่นนี้จะส่งผลให้ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นสูงมากเกินไปเพราะอาจรวมค่าเสียหายทางเศรษฐกิจด้วย แต่ก็ไม่น่าจะเป็นภาระกับผู้ประกอบการเพราะโดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการด้วยกันเป็นไปตามสัญญาที่ทำขึ้นเฉพาะในการทำธุรกิจระหว่างกันไว้ ความรับผิดระหว่างผู้ประกอบการจึงต้องบังคับกันตามสัญญาที่ได้ทำขึ้น แต่เมื่อกฎหมายไม่ได้จำกัดสิทธิไว้ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็ย่อมทำได้ แล้วแต่จะเลือกด้วยเหตุนี้มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงห้ามทำข้อตกลงล่วงหน้าเพื่อยกเว้นความรับผิดระหว่าง

¹³⁵ Article 9(b) (ii) was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.

ผู้บริโภคกับผู้เสียหายเท่านั้นแต่ไม่ได้ห้ามความตกลงระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการด้วยกันเอง สำหรับผู้บริโภคตามมาตรานี้มีความหมายเช่นเดียวกับผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 บทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ ส่วนผู้ประกอบการด้วยกันอาจทำความตกลงล่วงหน้าเพื่อยกเว้นความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้หากว่าไม่ประสงค์ที่จะรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหภาพยุโรปแล้วถือว่าพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่มีความยืดหยุ่นในการบังคับใช้มากกว่า

5.1.5 ข้อต่อของผู้ขายเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ผลิตผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มุ่งให้ผู้ผลิตคือผู้ที่ต้องรับผิดชอบเป็นหลักไม่ใช่ผู้ขายเพราะกฎหมายเห็นว่าความบกพร่องของสินค้าไม่ว่าจะเป็นความบกพร่องในการผลิต การออกแบบ หรือการให้คำเตือนเป็นหน้าที่ที่ผู้ผลิตจะต้องป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น ส่วนผู้ขายที่ขายสินค้าตามสภาพคือซื้อมาจากไหน โดยหลักแล้วไม่ต้องรับผิดชอบเพราะไม่ได้มีส่วนร่วมในการผลิต หลักการนี้เป็นหลักการที่สอดคล้องกับกฎหมายของสหภาพยุโรป ซึ่งมุ่งให้ผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในฐานะเดียวกับผู้ผลิตต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ ส่วนความรับผิดชอบของผู้ขายไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายนี้ ส่วน EC Directive 85/374 EEC แม้กำหนดให้ผู้ขายในฐานะเสมือนเป็นผู้ผลิตต้องรับผิดชอบคือผู้ขายที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ ในกรณีนี้ผู้ขายที่สามารถแจ้งแก่ผู้เสียหายภายในระยะเวลาอันสมควรว่าใครคือผู้ผลิต หรือใครเป็นผู้ขายสินค้านั้นให้แก่ตนอีกทอดหนึ่งก็จะพ้นความรับผิด หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ใช้กับผู้นำเข้าด้วย ถ้าสินค้านั้นไม่ได้ระบุตัวผู้นำเข้า แม้จะมีการระบุตัวผู้ผลิตไว้ก็ตาม¹³⁶ แต่ผู้ขายมีข้อต่อผู้ให้พ้นผิดได้หากสามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าแก่ผู้เสียหายได้ภายในระยะเวลาอันสมควร อย่างไรก็ตาม EC Directive 85/374 EEC มีจุดที่แตกต่างอันสำคัญจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็คือ EC Directive 85/374 EEC article 3 (3) มีเงื่อนไขว่าการระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเพื่อให้หลุดพ้นความรับผิดนั้นผู้ขายจะต้องกระทำในระยะเวลาอันสมควร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เวลาผู้ขายหาตัวผู้ผลิตนำเข้ามาในกรณีที่ผู้ขายยังไม่ทราบตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า การกำหนดเงื่อนไขเช่นนี้น่าจะเป็นธรรมแก่ผู้ขาย ในขณะที่ผู้ขายต้องระบุตัว

¹³⁶ Article 3 (3) Where the producer of the product cannot be identified, each supplier of the product shall be treated as its producer unless he informs the injured person, within a reasonable time, of the identity of the producer or of the person who supplied him with the product. The same shall apply, in the case of an imported product, if this product does not indicate the identity of the importer referred to in paragraph 2, even if the name of the producer is indicated.

ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าในเวลาอันสมควรด้วย เพื่อให้การระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าไม่ชักช้าเกินสมควร ในกรณีที่ผู้ขายทราบตัวผู้ผลิตแล้ว ซึ่งจะเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายที่จะไม่ต้องเสียเวลาในการดำเนินคดี ส่วนพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้ กำหนดเงื่อนไขในการระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าดังกล่าวไว้ ซึ่งทำให้อาจตีความได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีแรกผู้ขายต้องระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าในทันทีที่มิฉะนั้นต้องรับผิดหรืออีกกรณีหนึ่งผู้ขายอาจ ระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเมื่อใดก็ได้ กล่าวคือแม้ภายหลังการฟ้องร้องและคดีอยู่ระหว่างการ พิจารณาของศาลในชั้นใดก็ตาม ผู้ขายก็ยังสามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเพื่อใช้เป็นข้อต่อสู้ให้ พ้นผิดได้เสมอ เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจนและไม่ต้องมีปัญหาในการตีความผู้วิจยเสนอการ แก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 4 (3) จาก “ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือ ผู้นำเข้าได้” เป็น “ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ภายใน ระยะเวลาอันสมควร”

5.1.6 สินค้าที่ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

มาตรา 4 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ให้อำนาจฝ่ายบริหารออกกฎกระทรวงยกเว้นสินค้าบางประเภทที่ เห็นควรไม่ต้องอยู่ในบังคับของกฎหมายนี้ จนถึงขณะนี้มีสินค้าประเภทเดียวที่มีกฎกระทรวงยกเว้น ให้เป็นสินค้าที่ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมที่เกิดขึ้นใน ประเทศไทยและไม่ได้ผลิตในโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ผู้วิจยเห็นด้วยกับกฎกระทรวง ดังกล่าวเนื่องจากเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจนอีกทั้งผลิตผลทางการเกษตรเป็นสินค้าที่ ไม่ได้ผ่านกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน และด้วยเหตุนี้ผู้วิจยจึงเห็นว่า อาหารปรุงสำเร็จ น่าจะเป็น สินค้าอีกประเภทหนึ่งที่ได้รับการยกเว้นไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ด้วย อาหารปรุงสำเร็จ หมายถึง อาหารที่ได้ผ่าน การทำ ประกอบ ปรุงจนสำเร็จพร้อมที่จะรับประทานได้รวมทั้งของหวานและเครื่องดื่มชนิดต่างๆที่ มิได้บรรจุในภาชนะปิดสนิท เช่น อาหารที่ซื้อรับประทานจากร้านอาหารตามสั่ง ร้านก๋วยเตี๋ยว แผง ขายข้าวแกง เป็นต้น เหตุผลก็คือผู้ผลิตอาหารประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยซึ่งไม่มื ความพร้อมที่จะรับภาระค่าใช้จ่ายรวมทั้งภาระในการพิสูจน์ความรับผิด ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีในการ คัดเลือกวัตถุดิบ การประกอบอาหาร การควบคุมคุณภาพ ประกอบกับวัตถุดิบในการประกอบ อาหารปรุงสำเร็จส่วนใหญ่เป็นผลิตผลเกษตรกรรมที่หาได้ในท้องถิ่นนั้นซึ่งก็เป็นสินค้าที่ได้รับการ ยกเว้นตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ตามร่างกฎกระทรวงดังกล่าวแล้ว ส่วนในเรื่องขั้นตอนการผลิตนั้น การผลิตอาหารปรุงสำเร็จมัก เป็นการผลิตในครัวเรือน กระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน อาหารปรุงสำเร็จไม่ใช่อาหารที่อยู่ในภาชนะ ปิดสนิท ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ผลิตนั้น อาหารปรุงสำเร็จเป็นสินค้าซึ่งผู้บริโภคซื้อ

ได้โดยตรงจากผู้ขายซึ่งมักเป็นผู้ผลิตเอง ผู้บริโภคจึงสามารถระบุตัวผู้ผลิตได้และสามารถตรวจสอบคุณภาพของอาหารปรุงสำเร็จได้ ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ผลิตในเชิงอุตสาหกรรมมีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนและใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและผลิตขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละคราว มีระบบการจำหน่ายที่ผู้บริโภคไม่ได้ซื้อสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรงเพราะสินค้าได้ผ่านสายการจำหน่ายซึ่งมีบุคคลผู้เกี่ยวข้องหลายรายก่อนจะถึงมือผู้บริโภคขั้นสุดท้าย อาหารปรุงสำเร็จจึงไม่ใช่สินค้าในลักษณะที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ประสงค์จะควบคุม นอกจากนั้นอาหารปรุงสำเร็จก็ไม่ใช่สินค้าที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 อีกด้วยดังจะเห็นได้ว่า ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 182) พ.ศ. 2551 เรื่องฉลากโภชนาการ (ฉบับที่ 305) พ.ศ. 2550 เรื่องการแสดงฉลากของอาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันทีบางชนิด ซึ่งออกตามความในมาตรา 5 และ มาตรา 6 (10) แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ไม่ได้กำหนดให้อาหารปรุงสำเร็จเป็นอาหารที่ต้องแสดงฉลาก ส่วนผู้ผลิตอาหารปรุงสำเร็จต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายตามหลักกฎหมายละเมิดหรือสัญญาซื้อขายอยู่แล้ว ผู้วิจัยจึงเสนอให้พิจารณาอาหารปรุงสำเร็จให้เป็นสินค้าอีกประเภทหนึ่งที่ได้รับการยกเว้นไม่ถือเป็นสินค้าที่ต้องอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

5.1.7 เหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการ

เหตุหลุดพ้นความรับผิดเป็นบทบัญญัติที่มีความสำคัญเพราะจะทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิด

5.1.7.1 ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิดตามที่มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติไว้ การที่ผู้เสียหายรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ยังใช้สินค้านั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้ผลิตไม่ต้องรับผิด เหตุหลุดพ้นความรับผิดข้อนี้มาจากหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่าความยินยอมทำให้ไม่เป็นละเมิด (*volenti non fit injuria*) ซึ่งถูกนำมาอ้างต่อผู้เสียหายบนพื้นฐานที่ว่าผู้ยินยอมเข้ารับการเสียหายถือว่าไม่เสียหายจึงไม่อาจเรียกให้เยียวยาความเสียหายนั้นได้ ความยินยอมหมายถึงรู้ถึงความมีอยู่ของอันตรายอย่างเต็มที่ รู้ถึงความรุนแรงของอันตรายและผลที่จะได้รับ และได้ตัดสินใจเสี่ยงภัยเองโดยปราศจากความกดดันใดๆ เช่น ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หรือ ฐานะทางสังคม การที่กฎหมายบัญญัติแต่เพียงว่า “รู้อยู่แล้ว” จึงเป็นการสันนิษฐานว่าผู้เสียหายรู้และยินยอมรับการเสียหายที่เกิดขึ้นโดยผู้เสียหายเข้าเสี่ยงภัยเองโดยสมัครใจ แต่ในความเป็นจริงมีกรณีที่ผู้เสียหายแม้รู้แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ด้วยความจำเป็นจึงจำต้องใช้สินค้านั้น เมื่อรู้แล้วจึงไม่ได้

แปลความว่าต้องสมัครใจในทุกกรณี เช่นคดี *Nessick v General Motors Corporation*¹³⁷ ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา โจทก์ต้องใช้รถที่ซื้อใหม่ทั้งที่ทราบว่าจะระบบพวงมาลัยและระบบการขับเคลื่อนของรถได้ชำรุดบกพร่องอย่างมาก เพราะเขามีอาชีพเป็นเซลส์แมนซึ่งการใช้รถเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติงานที่ต้องเดินทางตลอดเวลา โจทก์ได้พยายามให้จำเลยผู้ผลิตแก้ไขความชำรุดบกพร่องอยู่ถึง 8 ครั้งตลอดระยะเวลาจนถึง 4 เดือน แต่จำเลยผู้ผลิตรถยนต์คันดังกล่าวปฏิเสธที่จะเปลี่ยนแปลงให้ ส่วนโจทก์ก็ได้ใช้เงิน 1 ใน 3 ของรายได้เพื่อแก้ไขซ่อมรถแล้วแต่ก็ยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการแก้ไข จำเลยได้ต่อสู้ว่าโจทก์รู้อยู่แล้วว่าสินค้าชำรุดบกพร่องเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ก็ยังใช้สินค้านั้นเป็นการสมัครใจเสี่ยงภัยเองจำเลยไม่ต้องรับผิด แต่คณะลูกขุนได้มีคำวินิจฉัยเป็นคุณแก่โจทก์และศาลมีคำพิพากษายืนตาม เพราะโจทก์มีความจำเป็นต้องใช้รถทั้งที่รู้ว่าไม่ปลอดภัยและมีอันตราย แต่เนื่องจากความกดดันทางเศรษฐกิจทำให้ไม่มีทางเลือกอื่นไม่ถือว่าเป็นความสมัครใจ The Restatement (Third) ของสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติถึงเหตุยกเว้นความรับผิดไว้ชัดเจนในเรื่องนี้แต่จากแนวคำพิพากษาของศาลผู้ผลิตจะยกเป็นข้อต่อสู้กับผู้เสียหายได้ต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายรู้ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องอยู่และสมัครใจที่จะรับความเสี่ยงและใช้สินค้านั้นโดยไม่มีเหตุอันควร ส่วนในคดี *Deveney v. Sarno*¹³⁸ โจทก์ได้ซื้อรถยนต์มาหนึ่งคันและพบว่าเข็มขัดนิรภัยชำรุดบกพร่อง แต่ระหว่างที่รอให้มีการเปลี่ยนแปลงเข็มขัดนิรภัยนั้นโจทก์ได้นำรถยนต์ออกใช้โดยไม่มีเข็มขัดนิรภัยและเกิดอุบัติเหตุขึ้น โจทก์ได้รับบาดเจ็บจึงฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ศาลตัดสินว่าแม้โจทก์จะสมัครใจยอมรับความเสี่ยงภัยต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้น แต่ศาลไม่เห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุผลอันสมควร ศาลจึงให้จำเลยรับผิดต่อโจทก์

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแม้เหตุยกเว้นความรับผิดในข้อนี้จะอยู่บนหลักกฎหมายทั่วไปแต่ถ้อยคำของพระราชบัญญัติที่สั้นเกินไปทำให้ต้องขึ้นอยู่กับการตีความของศาล ซึ่งอาจไม่ตีความให้เป็นคุณแก่โจทก์ก็ได้ อันจะทำให้เกิดความไม่แน่นอนว่าผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงขอเสนอแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมเหตุหลุดพ้นความรับผิดตามมาตรา 7 (2) จากเดิม “ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” เป็น “ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและได้ใช้สินค้านั้นโดยปราศจากเหตุอันควร”

5.1.7.2 ระดับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเวลาที่ผู้ผลิตนำสินค้าออกจำหน่ายไม่ถึงระดับที่จะทำให้ค้นพบความไม่ปลอดภัยที่มีอยู่ของสินค้าได้ (state-of-the-art defence หรือ development risk)

¹³⁷ 460 F. 2d 485 (5th Cir., 1972)

¹³⁸ 125 N.J.Super. 414, 419, 311 A.2d 208, 210 (1973), aff'd, 65 N.J. 235, 323 A.2d 449 (1974)

ข้อต่อสู้ประการหนึ่งของผู้ผลิตตามมาตรา 7¹³⁹ ของ EC Directive 85/374 EEC บัญญัติว่าผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดจากความชำรุดบกพร่องสินค้า ในกรณีที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะนั้นไม่สามารถเป็นที่คาดหวังได้ว่าผู้ผลิตสินค้าเช่นนั้นจะสามารถทราบได้ว่าความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นมีอยู่ในขณะที่สินค้าอยู่ในความควบคุมของตน ซึ่งอาจเป็นเพราะความเสียหายนั้นกว่าจะปรากฏให้เห็นต้องใช้เวลานานหรือในขณะที่นำสินค้าออกวางจำหน่ายยังไม่มีเทคโนโลยีที่จะตรวจพบความไม่ปลอดภัยนั้นได้ เช่น ยา รักษาโรคหรือสารเคมีบางชนิดที่ต้องสะสมในร่างกายเป็นเวลานานจนถึงปริมาณระดับหนึ่งกว่าอาการเจ็บป่วยจะปรากฏให้เห็น อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปมีทางเลือกที่จะกำหนดในกฎหมายของตนให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบแม้ว่าผู้ผลิตจะพิสูจน์ได้ว่าสถานะของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะที่ตนนำสินค้าออกวางจำหน่ายนั้นไม่สามารถทำให้ตรวจพบความไม่ปลอดภัยนั้นได้ก็ตาม สำหรับฝรั่งเศส อังกฤษ¹⁴⁰ เยอรมันและญี่ปุ่น¹⁴¹ ต่างก็ได้้นำหลักการตาม มาตรา 7 นี้ไปบัญญัติไว้ในกฎหมาย Product Liability ของตน เหตุผลประการสำคัญก็คือประเทศเหล่านี้เป็นประเทศอุตสาหกรรม หากผู้ผลิตต้องรับผิดชอบแม้ว่าสถานะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่ยุติผลิตนำสินค้าออกวางจำหน่ายไม่สามารถตรวจพบความไม่ปลอดภัยที่สินค้านั้นมีอยู่ได้ กฎหมายนี้ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะผู้ผลิตไม่กล้าที่จะนำสินค้าที่ต้องใช้เทคโนโลยีใหม่ๆออกจำหน่าย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติเหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการในข้อนี้ไว้ ในชั้นพิจารณาร่างกฎหมายคณะกรรมการกฤษฎีกาได้แก้ไขร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และตัดเหตุหลุดพ้นความรับผิดกรณีผู้ประกอบการไม่สามารถรู้ถึงความไม่ปลอดภัยที่มีอยู่ของสินค้าเนื่องจากสถานะทางวิทยาศาสตร์ในขณะส่งมอบสินค้านั้นยังไม่สามารถทำให้ตรวจพบความไม่ปลอดภัยของสินค้าออก โดยให้เหตุผลว่าสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศไทยนั้นเป็นสินค้านำเข้าจากต่างประเทศและในแต่ละปีมีการนำเข้าสินค้านี้ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก การกำหนดเหตุหลุดพ้นความรับผิดเช่นนี้ไว้ อาจเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการใน

¹³⁹ Article 7 The producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves:

(e) that the state of scientific and technical knowledge at the time when he put the product into circulation was not such as to enable the existence of the defect to be discovered;

¹⁴⁰ Consumer Protection Act 1967, section 4

¹⁴¹ Product Liability Act , Article 4 In cases where Article 3 applies, the manufacturer, etc. shall not be liable as provided in Article 3 if he/she proves that:

(i) the defect in such product could not have been discovered given the state of scientific or technical knowledge at the time when the manufacturer, etc. delivered the product;

ต่างประเทศส่งสินค้าซึ่งขณะนั้นยังไม่มีเทคโนโลยีที่จะตรวจสอบความไม่ปลอดภัยได้มาจำหน่ายในประเทศไทย อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการได้ให้ความเห็นที่แตกต่างว่าการไม่บัญญัติเหตุลุดพันความรับผิดในข้อนี้ไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่น่าจะเป็นผลดี¹⁴² โดยให้เหตุผลว่าแม้จะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศจากอันตรายของสินค้านำเข้าจากต่างประเทศที่อาจเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ขณะเดียวกันก็ตัดโอกาสที่ผู้บริโภคในประเทศก็จะได้ใช้สินค้าที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันว่าไม่มีสินค้าใดที่จะมีความปลอดภัยร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะสินค้าประเภทยาโรคา แม้จะก่อให้เกิดผลข้างเคียงแต่ก็มีประโยชน์รักษาโรคาให้หายหรือบรรเทาอาการของโรคาให้ทุเลาลงได้ ซึ่งผู้บริโภคโดยเฉพาะคนไข้อาจต้องการใช้ยาดังกล่าวและยอมรับกับความเสี่ยที่จะเกิดขึ้นเมื่อคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากยานั้น และการที่ผู้ประกอบการไม่มีข้อต่อสู้ในประเด็นนี้ทำให้ผู้ประกอบการต้องซื้อประกันภัยเพิ่มและผลกระทบกระตุ้นการผลิตที่สูงขึ้นแก่ผู้บริโภค ส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น

ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในประเด็นที่ว่าเหตุลุดพันความรับผิดเช่นนี้อาจเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการในต่างประเทศส่งสินค้าซึ่งขณะนั้นยังไม่มีเทคโนโลยีที่จะตรวจสอบความไม่ปลอดภัยได้เข้ามาในประเทศไทย การไม่บัญญัติเหตุลุดพันความรับผิด development risk ดังกล่าวนี้อาจเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการในต่างประเทศส่งสินค้าซึ่งขณะนั้นยังไม่มีเทคโนโลยีหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ในขณะนั้นไม่อาจตรวจพบความบกพร่องเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย แม้ว่าจะคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายในด้านการได้รับการชดใช้เยียวยาจากผู้ผลิตเพราะไม่อาจอาศัยเหตุลุดพันดังกล่าวให้ลุดพันความรับผิด ทำให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้ารับผิดชอบตามกฎหมายนี้ได้ แต่ก็มีความเป็นไปได้ว่าผู้ผลิตอาจแก้ไขโดยผลกระทบต้นทุนที่สูงขึ้นเพราะอาจถูกฟ้องคดีให้ผู้บริโภคในตลาดประเทศไทยโดยกำหนดราคาให้สูงขึ้นมากกว่าที่จะหลีกเลี่ยงไม่ส่งสินค้าสู่ตลาดในประเทศไทย ส่งผลให้สินค้าที่จำหน่ายในประเทศไทยนั้นมีราคาสินค้านั้นสูงกว่าที่จำหน่ายในประเทศอื่นซึ่งกฎหมาย Product Liability ของประเทศนั้นมีข้อแก้ตัวให้พ้นผิดได้ ดังนั้นในท้ายที่สุดแล้วประเทศไทยก็จะมีสินค้าที่เทคโนโลยีในขณะนั้นไม่อาจตรวจพบความบกพร่องจำหน่ายอยู่ดีและจำหน่ายในราคาสูงขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้นแม้จะไม่มี development risk ให้เป็นข้อต่อสู้เพื่อลุดพันจากความรับผิด แต่ผู้ผลิตก็อาจไม่ต้องรับผิดชอบคดีก็เป็นไป เพราะด้วยเหตุเดียวกันนั้นผู้ผลิตอาจแก้ตัวได้ว่าสินค้านั้นไม่ใช่สินค้าที่ไม่ปลอดภัย กล่าวคือในการพิจารณาว่าสินค้าจะไม่ปลอดภัยหรือไม่ นั้น มาตรา 4 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความ

¹⁴² ชัยพร ทรัพย์วรนิช และ จูฑิการ์ตัน นรินทรางกูร ข้อพิจารณาบางประการและผลกระทบของร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ... ตุลาคม หน้า 197

เสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ใช้มาตรฐานความคาดหวังของคนทั่วไป (consumer expectation test) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ควรได้จากการใช้สินค้านั้นตามปกติในเวลาที่ใช้สินค้านั้นออกวางจำหน่าย ดังนั้นเมื่อในเวลาที่น่าสินค้าออกจำหน่ายไม่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยีใดที่จะตรวจพบความบกพร่องได้และผู้ประกอบการได้ใช้เทคโนโลยีที่ดีที่สุดในการผลิตและออกแบบ อีกทั้งผู้ประกอบการไม่ทราบว่ามีความบกพร่องเช่นนั้นอยู่ก็ถือว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องในการออกแบบหรือการให้คำเตือน จึงไม่ใช่สินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะผู้บริโภคจะคาดหวังเกินกว่าระดับของเทคโนโลยีที่มีอยู่ไม่ได้ นอกจากนี้สินค้าบางอย่างอาจมีอันตรายแต่ถ้าใช้ให้ถูกวิธีก็จะมีประโยชน์มากกว่าโทษ เช่น เครื่องเอ็กซ์เรย์ ซึ่งใช้กันมานานแล้วว่าจะพบว่ามีความเสี่ยงต่อร่างกายแต่ก็มีประโยชน์มากกว่าโทษ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบโดยรวมแล้วเห็นว่าการบัญญัติให้ระดับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางเทคโนโลยีในเวลาของผู้ผลิตนำสินค้าออกจำหน่ายไม่ถึงระดับที่จะทำให้ค้นพบความไม่ปลอดภัยที่มีอยู่ของสินค้าได้เป็นเหตุยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการน่าจะทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายมากกว่าที่จะทำให้ได้รับความเสียหาย จึงขอเสนอให้เพิ่มเหตุยกเว้นความรับผิดอีกเหตุหนึ่งในบทบัญญัติของมาตรา 7 คือ “ระดับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางเทคโนโลยีในเวลาของผู้ผลิตนำสินค้าออกจำหน่ายไม่ถึงระดับที่จะทำให้ค้นพบความไม่ปลอดภัยที่มีอยู่ของสินค้าได้”

5.1.7.3 ความไม่ปลอดภัยนั้นเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่ออกโดยองค์กรของรัฐ

EC Directive 85/374 EEC Article 7 (d) ได้บัญญัติเหตุหลุดพ้นความรับผิดนี้ว่าผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าในกรณีที่มีความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเพราะการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการที่ผู้ผลิตไม่อาจหลีกเลี่ยงได้¹⁴³

ในชั้นพิจารณาร่างกฎหมายคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ตัดเหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการในกรณีสินค้านั้นได้ผลิตให้เป็นไปตามข้อกำหนด หรือมาตรฐานที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐตรวจสอบควบคุมหรือการผลิตเป็นไปตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานของต่างประเทศหรือระหว่างประเทศที่หน่วยงานของรัฐให้การรับรองแล้วออก ดังนั้นเหตุหลุดพ้นความรับผิดตามข้อนี้เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดเมื่อได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานที่หน่วยงานของรัฐตรวจสอบควบคุมหรือเมื่อเป็นไปตามมาตรฐานของต่างประเทศหรือระหว่างประเทศที่หน่วยงานของรัฐให้การรับรอง มาตรฐานดังกล่าวนี้ เช่น

¹⁴³ Article 7 The producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves:

(d) that the defect is due to compliance of the product with mandatory regulations issued by the public authorities;

กฎระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ออกโดย Food and Drug Administration (FDA) ของสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทยได้แก่ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เป็นต้น

อย่างไรก็ตามสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้เสนอให้คงเหตุยกเว้นความรับผิดกล่าวไว้โดยได้ตั้งข้อสังเกตว่าพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ได้กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์เพื่อความปลอดภัยของประชาชนซึ่งผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้นผู้ประกอบการไม่อาจนำสินค้าออกวางจำหน่ายได้ ประกอบกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวคือ เพื่อความปลอดภัยหรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดแก่ประชาชน ดังนั้นเมื่อผู้ประกอบการได้ผลิตสินค้าตามมาตรฐานเพื่อความปลอดภัยดังกล่าวแล้วผู้ประกอบการก็น่าจะหลุดพ้นความรับผิด จึงเห็นว่าควรคงเหตุผลหลุดพ้นความรับผิดในกรณีนี้ไว้ตามร่างฯ เดิม ส่วนคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งได้ตัดเหตุหลุดพ้นความรับผิดดังกล่าวเพราะเห็นว่าการที่ผู้ประกอบการได้ผลิตสินค้าตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานของหน่วยงานของรัฐที่ตรวจสอบควบคุม นั้น มิได้เป็นการรับประกันว่าสินค้านั้นจะเป็นสินค้าที่ปลอดภัยเสมอไป นอกจากนี้การตรวจสอบสินค้าโดยหน่วยงานของรัฐว่าสินค้านั้นได้มาตรฐานตามกฎหมายหรือไม่นั้นเป็นการสุ่มตรวจจากสินค้าบางชิ้น มิได้ตรวจสอบสินค้าทุกชิ้น และมาตรฐานความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนดเป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าเมื่อผู้ประกอบการผลิตสินค้าได้มาตรฐานดังกล่าวแล้วหากสินค้านั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ประกอบการจะไม่มี ความรับผิดแต่อย่างใด

ผู้วิจัยเห็นตรงกันกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาว่ามาตรฐานความปลอดภัยที่ฝ่ายบริหารกำหนดเป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ให้ผู้ฝ่าฝืนมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา มาตรฐานดังกล่าวจึงเป็นมาตรการขั้นต้นเพื่อป้องกันความเสียหายมิให้เกิดแก่ผู้บริโภคเท่านั้น ผู้ประกอบการยังมีหน้าที่ที่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นด้วยส่วนการนำมาตรฐานของต่างประเทศหรือมาตรฐานระหว่างประเทศที่หน่วยงานของรัฐให้การรับรองแล้วมาเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตก็อาจไม่เหมาะสม เช่น สินค้าที่ผลิตตามมาตรฐาน ISO (International Standardization and Organization) นั้นก็ไม่แน่ว่าจะเป็นสินค้าที่ปลอดภัยเสมอไป ผู้ประกอบการจึงไม่ควรอ้างมาตรฐานดังกล่าวเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับ The Restatement (Third) section 4 (b) ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งบัญญัติว่าการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานความปลอดภัยที่ออกโดยหน่วยงานของรัฐไม่ถือเป็นเหตุยกเว้นความผิด อย่างไรก็ตาม The Restatement (Third) section 4 (b) ได้บัญญัติต่อไปอีกว่าแต่ถ้าสินค้านั้น

ได้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานความปลอดภัยที่ออกโดยหน่วยงานของรัฐก็ให้นำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาพิจารณาอย่างเป็นธรรมในการตัดสินว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องหรือไม่¹⁴⁴

ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุยกเว้นความรับผิดตามที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งได้ถูกคณะกรรมการกฤษฎีกาตัดออกในชั้นพิจารณาตามที่ได้กล่าวข้างต้นเป็นประเด็นที่ต่างจากบทบัญญัติของ EC Directive 85/374 EEC Article 7 (d) ที่บัญญัติให้ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดเพื่อความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าในกรณีที่มีความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเพราะการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการที่ผู้ผลิตไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือ มาตรฐานสินค้าที่กำหนดโดยหน่วยงานของรัฐหรือรัฐให้การรับรองนั้นเป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำหรือหลักเกณฑ์กว้างๆเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งผู้ประกอบการมีทางเลือกที่จะผลิตหรือเลือกวัตถุดิบให้แตกต่างกันไปได้ครบถ้วนที่วิธีการผลิตหรือวัตถุดิบนั้นไม่ได้มีมาตรฐานต่ำไปกว่ามาตรฐานที่รัฐกำหนด เช่น สินค้าชนิดเดียวกันในท้องตลาดทำด้วยวัสดุต่างกันและมีวิธีการผลิตต่างกันก็ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป แต่เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำของ Article 7 (d) แห่ง EC Directive 85/374 ผู้ผลิตจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการอย่าง ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งน่าจะหมายถึงผู้ผลิตไม่มีทางเลือกที่จะปฏิบัติเป็นอย่างอื่น เช่น ในการผลิตสินค้าอย่างหนึ่งต้องใช้วัสดุตามที่กฎหมายกำหนดให้ จะใช้เลือกใช้วัสดุอื่นไม่ได้แม้ว่าจะเป็นวัสดุที่คุณภาพดีกว่าหรือทนกว่าก็ตาม หรือต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดโดยหน่วยงานของรัฐ กรณีที่อาจเกิดขึ้นได้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงฉลากหรือเพิ่มเติมคำเตือนของสินค้าบางชนิด เช่น ยารักษาโรค จำต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการอาหารและยา ก่อน ซึ่งขั้นตอนของทางราชการที่ใช้เวลานานประมาณ 6-8 เดือนก่อนที่จะอนุมัติ โดยขณะวางจำหน่ายสินค้าในท้องตลาดเป็นครั้งแรกนั้นผู้ประกอบการยังไม่ทราบถึงความไม่ปลอดภัยเพราะเทคโนโลยีที่มีอยู่ในขณะนั้นยังไม่ทำให้ตรวจพบได้ ต่อมาเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นทำให้ผู้ประกอบการตรวจพบความไม่ปลอดภัยและเป็นความไม่ปลอดภัยที่สามารถป้องกันได้โดยการระบุคำเตือนในฉลาก ผู้ประกอบการจึงต้องการเพิ่มเติมคำเตือนลงในฉลาก แต่เนื่องจากขั้นตอนตามกฎหมายจึงไม่อาจทำได้ทันทีเพราะต้องรอการอนุมัติจากคณะกรรมการอาหารและยาเกิดเสียก่อน กรณีจึงเป็นการที่ผู้ผลิตจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการอย่าง ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากวัสดุที่ทางราชการกำหนดให้ใช้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้บริโภคหรือในระหว่างรอการอนุมัติจากหน่วยงานของรัฐ สินค้าก่อความเสียหายแก่ผู้บริโภค เพราะไม่มีคำเตือนที่เหมาะสม การกำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดก็น่าจะเป็นธรรม ผู้วิจัยจึงเสนอให้

¹⁴⁴ Article 4 (b) a product's compliance with an applicable product safety statute or administrative regulation is properly considered in determining whether the product is defective with respect to the risks sought to be reduced by the statute or regulations, but such compliance does not preclude as a matter of law a finding of the product defect.

เพิ่ม “การที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการที่ผู้ผลิตไม่อาจหลีกเลี่ยงได้” เป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 อีกเหตุหนึ่ง

5.1.8 ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการภายหลังการขาย

ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยประเภทหนึ่งคือ สินค้าที่ไม่ได้กำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องจัดให้มีข้อมูลดังกล่าวเกี่ยวกับสินค้าที่ถูกต้องและเพียงพอที่ผู้บริโภคจะเข้าใจเพื่อให้การใช้และการเก็บรักษาเป็นไปอย่างเหมาะสมกับสภาพของสินค้านั้น ถ้าผู้ผลิตคาดเห็นได้ว่าสินค้านั้นจะถูกใช้ผิดวิธีและก่อให้เกิดอันตราย ผู้ผลิตจะต้องให้คำเตือนไว้ อันเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายจากการใช้สินค้าได้วิธีหนึ่ง อย่างไรก็ตามผู้ผลิตไม่ได้มีหน้าที่ต้องจัดให้มีข้อมูลสำหรับสินค้าทุกประเภท เพราะสินค้าที่ต้องมีวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า นั้นต้องเป็นสินค้าที่มีความซับซ้อนในทางเครื่องยนต์กลไก เช่น ลิฟท์ หรือ มีส่วนผสมบางอย่างที่ก่อให้เกิดผลข้างเคียงต่อผู้บริโภค เช่น ยาบางชนิดมีสารเคมีทำให้หัวใจหรือ อาจมีส่วนประกอบหรือส่วนผสมบางอย่างที่ต้องการเก็บรักษาเป็นพิเศษ การใช้หรือการเก็บรักษาผิดวิธีอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น สารกัมมันตรังสี แบคทีเรีย โทรศัพท์เคลื่อนที่ ผงหมึก เครื่องพิมพ์ ส่วนสินค้าที่มีอันตรายให้เห็นอย่างชัดเจนหรือรู้กันอยู่ทั่วไปแล้วว่าจะมีอันตรายเช่นนั้น ผู้ผลิตก็ไม่มีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา หรือคำเตือน เช่น มีดพกผลไม้ซึ่งมีความคม ถ้าใช้ไม่ระวังอาจบาดเจ็บได้รับบาดเจ็บซึ่งเป็นคุณสมบัติปกติของมีด ผู้ผลิตก็ไม่ต้องจัดให้มีวิธีการใช้ การเก็บรักษา หรือคำเตือน หรือรองเท้าส้นสูงซึ่งใส่นานๆจะทำให้ปวดเท้าได้ หรือช็อกโกแลตซึ่งรับประทานแล้วไม่แปรงฟันก็ทำให้ฟันผุและหากรับประทานมากจะทำให้อ้วนก็ไม่ต้องเตือน นอกจากนี้ถ้าผู้ผลิตนำสินค้านั้นออกขายไปโดยที่ไม่รู้และไม่อาจคาดเห็นได้ว่ามีอันตรายเช่นนั้นอยู่ ผู้ผลิตก็ไม่ต้องเตือน

ปัญหาที่คือหลังจากได้ขายสินค้านั้นไปแล้วระยะหนึ่ง มีเหตุทำให้ผู้ผลิตได้ทราบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะเมื่อมีการใช้สินค้าไปอาจมีบางคนได้รับอันตรายจากสินค้า หรือเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทำให้รู้ถึงอันตรายของสินค้านั้นได้ ในกรณีนี้ผู้ผลิตจะต้องมีหน้าที่ต้องเตือนหรือไม่ เช่น ยาThalidomideซึ่งส่งผลกระทบต่อทารกในครรภ์ แต่ในเวลาที่น่าสินค้านั้นออกวางตลาด ไม่มีใครทราบถึงผลเสียนี้เพราะเทคโนโลยีสมัยนั้นไม่ทำให้ตรวจพบ หรือคอมพิวเตอร์ notebook ของบริษัท SONY บางรุ่นหลังจากใช้มานาน 1 ปีจึงพบว่าถ้าเปิดใช้งานเกิน 1 ชั่วโมงจะเกิดความร้อนผิดปกติและเสียงที่จะเกิดระเบิดได้ เมื่อสินค้าวางจำหน่ายเทคโนโลยีและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในขณะนั้นไม่อาจทำให้รู้ได้ว่ามีอันตรายเช่นนั้นผู้ผลิตจึงไม่ต้องรับผิดชอบเพราะเหตุที่ไม่ได้ให้คำเตือนผู้บริโภคอันเป็นข้อแก้ตัวของผู้ผลิต (state-of-the-art defence หรือ development risk) ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย Product Liability ของสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ

ญี่ปุ่น ส่วนพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น แม้จะไม่ได้บัญญัติเหตุหลุดพ้นความรับผิดในข้อนี้ไว้ แต่ผู้ผลิตอาจไม่ต้องรับผิดก็ได้ โดยพิจารณาจากมาตรา 4 ตอนท้ายซึ่งบัญญัติว่า “ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” ซึ่งเป็นการใช้เกณฑ์ความคาดหวังของประชาชนทั่วไปในการพิจารณาว่าสินค้านั้นจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งประชาชนจะคาดหวังเกินกว่าความสามารถของผู้ผลิตไม่ได้ เมื่ออันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นเป็นสิ่งที่ผู้ผลิตไม่อาจคาดเห็นได้ผู้ผลิตจึงไม่ต้องให้คำเตือน สินค้าดังกล่าวจึงไม่ถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้ผลิตย่อมไม่ต้องรับผิด

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของต่างประเทศเช่น EC Directive 85/374 EEC ของสหภาพยุโรป หรือ Product Liability Act 1994 ของญี่ปุ่น ได้กำหนดผู้ผลิตต้องรับผิดก็ต่อเมื่อความไม่ปลอดภัยนั้นมีอยู่ก่อนหรือขณะส่งมอบสินค้าเท่านั้น ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นภายหลังการส่งมอบ และ The Restatement (Third) ของสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งเช่นกฎหมายของสหภาพยุโรปและญี่ปุ่นแต่ก็สรุปได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าต้องมีอยู่ก่อนส่งมอบจึงจะเรียกให้ผู้ขายรับผิดได้ ส่วนพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้กำหนดไว้ว่าผู้ผลิตต้องรับผิดก็ต่อเมื่อความไม่ปลอดภัยนั้นมีอยู่ก่อนหรือขณะส่งมอบสินค้า เพราะในชั้นพิจารณาร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าผู้ผลิตภายหลังจากที่สินค้าออกจำหน่ายแล้ว สินค้าก็พ้นจากความควบคุมของผู้ผลิต การให้ผู้ผลิตต้องรับผิดจึงเป็นเรื่องที่ไม่เป็นธรรม ส่วนความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นภายหลังจากสินค้าได้พ้นจากความรับผิดชอบของผู้ผลิต ผู้ผลิตย่อมไม่ต้องรับผิดชอบอยู่แล้วเพราะไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เนื่องจากมีเหตุแทรกแซง เช่น เป็นการกระทำของผู้อื่น จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติเหตุยกเว้นความรับผิดในข้อนี้ไว้อีก เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายเหล่านี้ หน้าที่ให้คำเตือนของผู้ผลิตจึงยอมสิ้นสุดลงภายหลังจากที่สินค้าได้ถูกส่งมอบแล้ว รวมทั้งหน้าที่จัดให้มีวิธีใช้ วิธีเก็บรักษาและคำเตือนอย่างเพียงพอด้วย หน้าที่ดังกล่าวนี้จึงเป็นหน้าที่ก่อนสินค้าถูกส่งมอบหรือขายเท่านั้น (ส่วนสินค้าที่วางตลาดอยู่นั้นก็ไม่ถือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะในขณะวางจำหน่ายไม่อาจตรวจพบความบกพร่อง) ในกรณีนี้ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้บริโภค ผู้เสียหายย่อมไม่อาจฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ และจะฟ้องโดยอาศัยหลักละเมิดก็ไม่ได้เพราะผู้ผลิตไม่ได้มีการกระทำให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด แต่อาจฟ้องให้ผู้ขายรับผิดได้ตามหลักสัญญาถ้าความไม่ปลอดภัยนั้นเป็นเหตุให้สินค้าชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 ในกรณีที่ผู้ซื้อเป็นผู้เสียหายหรือฟ้องให้รับผิดตามมูลละเมิดถ้าพิสูจน์ได้ว่าผู้ขายรู้อยู่แล้วว่าสินค้าไม่ปลอดภัยแล้วยังนำออกขาย ส่วนผู้ผลิตกลับไม่ต้องรับผิดใดๆ

หน้าที่ของผู้ผลิตที่ต้องจัดให้มีวิธีการใช้ การเก็บรักษา คำเตือนและข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ามีความเกี่ยวเนื่องกับการออกแบบสินค้าอย่างมาก เพราะแบบของสินค้ามีผลต่อความซับซ้อนการใช้งาน ตลอดจนอันตรายของสินค้า แต่เนื่องจากหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ก่อนที่จะมีการขายหรือส่งมอบสินค้าดังกล่าวแล้ว The Restatement (Third) section 10 (a) จึงกำหนดความรับผิดชอบหลังการขายสำหรับผู้ประกอบการไว้ 2 ประการคือ หน้าที่ต้องเตือน และหน้าที่เก็บสินค้ากลับคืนถ้าอยู่ในฐานะที่สามารถทำได้โดยใช้เกณฑ์เปรียบเทียบกับบุคคลที่อยู่ในฐานะเดียวกัน¹⁴⁵ เพราะผู้ผลิตอยู่ในฐานะที่จะป้องกันความเสียหายได้

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ประกอบการในการป้องกันความเสียหายภายหลังการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าไว้เช่นกันแต่เป็นการกำหนดหน้าที่อย่างกว้างๆ ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 11 ดังนี้

มาตรา 11 “...หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร...”

ดังนั้นจากบทบัญญัติข้างต้นเมื่อผู้ประกอบการ เช่น ผู้ผลิต ภายหลังจากที่ได้นำสินค้าวางตลาดแล้วรู้ว่าสินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยก็ต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามสมควรเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะรวมถึงการเตือนก็ได้ โดยการใช้มาตรานี้จะขึ้นอยู่กับศาลว่าจะตีความว่าการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามสมควรเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นคือการกระทำอย่างไรและเพียงใด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงถ้อยคำของบทบัญญัติในมาตรานี้จะเห็นได้ว่าเป็นการให้อำนาจศาลที่จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเมื่อเกิดข้อเท็จจริงตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดคือ “ผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย” มากกว่าที่จะเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ของ

¹⁴⁵ Section 10 Liability of Commercial Product Seller or Distributor for Harm Caused by Post-Sale Failure to warn

- (a) One engaged in the business of selling or otherwise distributing products is subject to liability for harm to persons or property caused by the seller's failure to provide a warning after the time of sale or distribution of a product if a reasonable person in the seller's position would provide such a warning

ผู้ประกอบการโดยตรง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเมื่อกฎหมายต้องการให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่อย่างไรก็ควรกำหนดไว้ให้ชัดเจนเพื่อผู้ประกอบการจะได้รู้หน้าที่ของตน ทั้งยังเป็นมาตรการเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้อีกด้วย เช่น หน้าที่ต้องจัดทำคำเตือนเพิ่มเติมหรือถ้าไม่อาจทำได้ก็ต้องจัดการเก็บสินค้าออกจากตลาด ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางเพื่อเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบภายหลังการขายของผู้ประกอบการ ดังนี้ “หากข้อเท็จจริงปรากฏในภายหลังนั้นว่าสินค้าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องเตือน และหน้าที่เก็บสินค้ากลับคืนถ้าอยู่ในฐานะที่สามารถทำได้โดยใช้เกณฑ์เปรียบเทียบกับบุคคลที่อยู่ในฐานะเดียวกัน”

5.1.9 ค่าเสียหาย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้กำหนดค่าเสียหายสูงสุดของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบไว้ซึ่งแตกต่างจาก EC Directive 85/374 EEC ของสหภาพยุโรปซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกกำหนดเพดานค่าเสียหายสูงสุดไว้เพราะไม่ต้องการให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบมากเกินไป เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อระบบธุรกิจได้ อีกทั้งถือว่าไม่เป็นธรรมเนื่องจากเป็นหลักความรับผิดชอบโดยไม่มี ความผิดจึงไม่ควรให้รับผิดชอบมากเกินไป ส่วนในสหรัฐอเมริกาผู้ประกอบการต้องประสบปัญหาเพราะค่าเสียหายในเชิงลงโทษที่สูงมาก ผู้วิจัยเห็นว่าผู้เสียหายควรได้รับชดเชยค่าเสียหายตามความเป็นจริง การที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้กำหนดค่าเสียหายสูงสุดสำหรับความเสียหายที่แท้จริงไว้จึงเป็นธรรมแล้ว และในส่วนของค่าเสียหายในเชิงลงโทษพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ศาลมีดุลพินิจกำหนดได้แต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบมากเกินไปจนเกิดปัญหาธุรกิจได้เช่นที่เคยเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่ให้ความเยียวยาแก่ผู้เสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยขยายความคุ้มครองผู้เสียหายเสริมจากความคุ้มครองที่มีอยู่เดิมตามหลักกฎหมายลักษณะซื้อขายและละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ไม่ครอบคลุมไปถึง ด้วยการให้สิทธิผู้เสียหายที่ไม่ใช่คู่สัญญาฟ้องผู้ผลิตได้และให้จำเลยมีการระงับการพิสูจน์เพื่อให้ตนพ้นผิด อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มุ่งหมายที่จะใช้แทนกฎหมายที่มีอยู่เดิม กฎหมายลักษณะสัญญาและละเมิดยังคงมีความสำคัญและมีบทบาทในการเยียวยาอยู่ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2552 จึงไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะใช้สิทธิที่มีตามกฎหมายอื่น ดังที่มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ระบุไว้ดังนี้

มาตรา 14 “บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่น”

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดจากสินค้าได้ในทุกกรณี กรณีที่อยู่นอกขอบเขตของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ กรณีที่สินค้ามีความบกพร่องในการผลิตแต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องนั่นเองไม่มีความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินอื่น เช่น กรณีนมยูเอชทีตราโฟโมสต์มีน้ำบรรจุอยู่ในกล่องแทนที่จะเป็นนมตามปกติเนื่องจากมีความบกพร่องในการผลิต หรือกรณีสินค้าเป็นสังหาริมทรัพย์ หรือผลิตผลทางการเกษตรที่ไม่ได้ผลิตในโรงงานซึ่ง เช่น มันสำปะหลังดิบ ซึ่งไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้ กรณีเหล่านี้ ต้องนำหลักกฎหมายสัญญาซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ อีกกรณีหนึ่งที่อยู่นอกขอบเขตของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ สินค้าที่ผู้ผลิตยังไม่ได้วางจำหน่าย เช่น โรงงานดอกไม้ไฟระเบิดหากเกิดความเสียหายขึ้นความรับผิดชอบเป็นไปตามหลักกฎหมายละเมิดเพราะความรับผิดของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะเริ่มขึ้นเมื่อสินค้าขายแล้วเท่านั้น

แม้ว่าพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะมีบทบัญญัติให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ เพิ่มจากค่าเสียหายที่แท้จริง เพื่อลงโทษผู้ประกอบการที่มีเจตนาก่อให้เกิดความเสียหาย แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเยียวยาความเสียหายเป็นหลัก จึงไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง วัตถุประสงค์ร้ายและกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ฝ่าฝืน ดังเช่นที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวัตถุประสงค์ร้าย พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เป็นมาตรการของรัฐเพื่อป้องกันการเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ในขณะที่พระราชบัญญัติวัตถุประสงค์ร้าย พ.ศ. 2535 นั้นกำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุประสงค์ร้ายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุประสงค์ร้ายที่อยู่ในครอบครองของตน ส่วนในการเรียกค่าเสียหายนั้นเมื่อไม่ได้มีบทบัญญัติไว้ผู้เสียหายจากสินค้าที่เป็นวัตถุประสงค์ร้ายก็ต้องเรียกค่าเสียหายโดยใช้หลักละเมิด

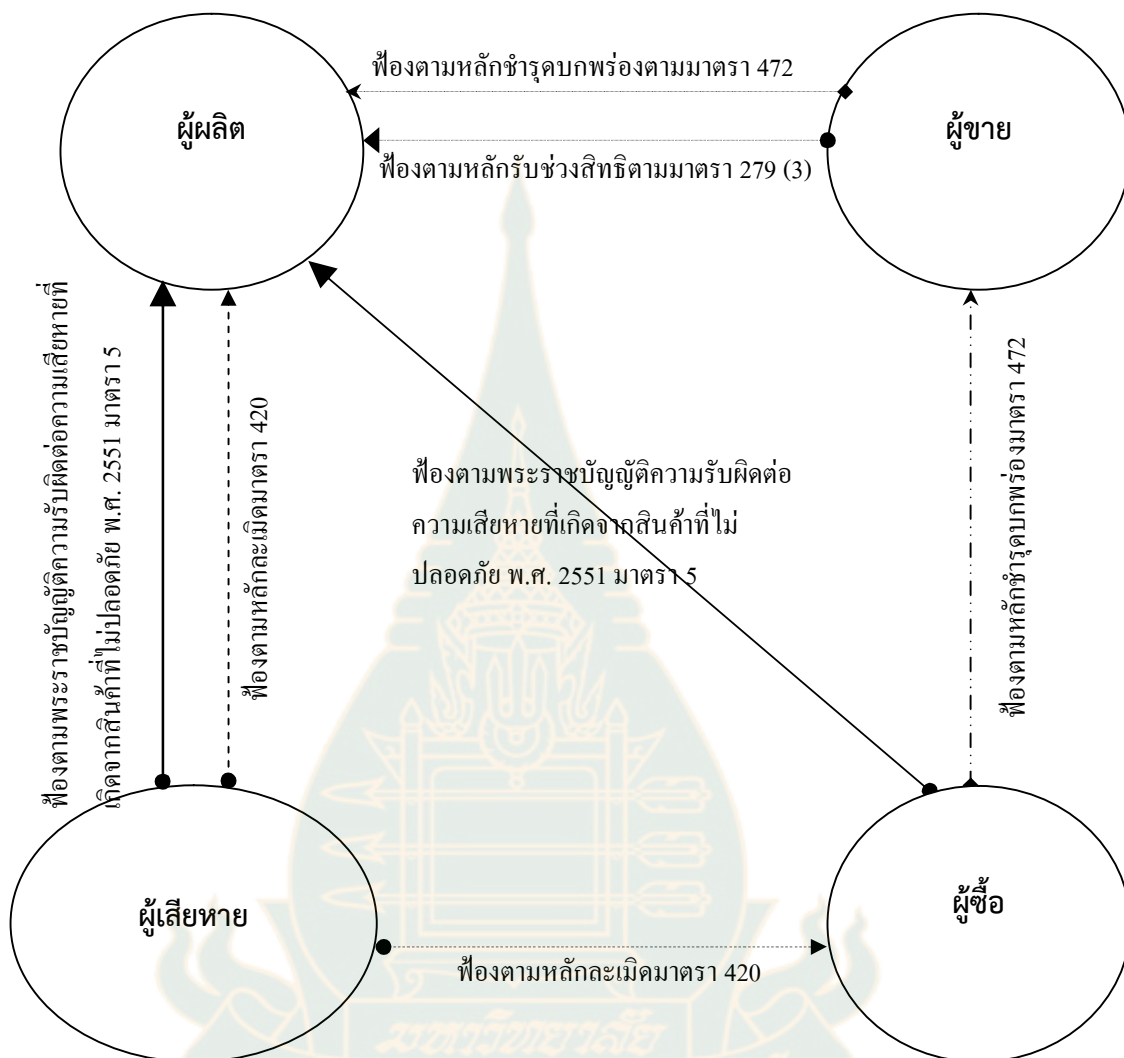
เมื่อมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับเช่นนี้ ผู้เสียหายอาจใช้สิทธิฟ้องร้องในการเยียวยาความเสียหายของตนได้โดยอาศัยกฎหมายหลายฉบับดังกล่าวข้างต้น และอาจมีบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบในความเสียหายรายเดียวหลายราย แต่ละรายอาจมีความรับผิดตามกฎหมายหลายฉบับ การใช้สิทธิของผู้เสียหายและการคำนวณค่าเสียหายอาจซับซ้อนและเมื่อคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบไปแล้วจะเรียกค่าเสียหายเอาจากผู้ต้องรับผิดชอบอื่น ๆ ได้อย่างไร ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้ได้รับความเสียหายในแต่ละสถานะโดยอาศัยหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง โจรศัพท่มือถือยี่ห้อหนึ่งซึ่งวางจำหน่ายในท้องตลาด มีแบตเตอรี่ที่มีความบกพร่องในการออกแบบ เจ้าของไม่รู้ถึงความบกพร่องนั้นและได้ซื้อไปจากร้านของชาวและได้ซาร์จ

แบตเตอรี่ไว้นั้นเต็มก่อนนำไปใช้งานตามปกติ ขณะเขี้ยวรับประทานอาหารอยู่ในร้านอาหาร โทรศัพท์ดังกล่าวมีสัญญาณเรียกเข้า เขี้ยวได้กดปุ่มรับสาย โทรศัพท์ก็เกิดระเบิดขึ้นทันที ทำให้มือของเขี้ยวได้รับบาดเจ็บกระดูกแตก โตะอาหารพังเสียหาย ม่วงคนที่นั่งข้างๆเขี้ยวถูกเศษของโทรศัพท์ที่ระเบิดใส่ได้รับบาดเจ็บ ต่อมาเขี้ยวตายเพราะบาดแผลจากการระเบิด เขี้ยวมีคำมรดาอาศัยอยู่กับเขี้ยวด้วย สิทธิของผู้เสียหายแต่ละรายในการเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเปรียบเทียบแต่ละฉบับมีดังนี้ (โปรดดูแผนผังและคำอธิบายในหน้าต่อไป)

แผนผังเปรียบเทียบสิทธิของผู้เสียหายแต่ละรายในการเรียกร้องค่าเสียหายตาม
หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จากตัวอย่างข้างต้น เขียวผู้ซื้อ สามารถฟ้องผู้ผลิต ให้รับผิดชอบในความเสียหายได้ตามหลักละเมิด และตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเฉพาะ การฟ้องตามกฎหมายฉบับนี้จะเรียกค่าเสียหายที่เกิดกับตัวโทรศัพท์ไม่ได้ และสามารถฟ้องขายผู้ขาย สินค้าให้แก่ตนตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถ้าหากไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตได้ ส่วนความเสียหายอันเกิดแก่ตัวสินค้านั้นเอง คือโทรศัพท์ที่ระเบิดไป เขียวต้องไปเรียกเอาจากผู้ขายตามสัญญาซื้อขายในเรื่องความชำรุดบกพร่องในส่วนของตัวสินค้านั้น

ม่วง บุคคลภายนอกผู้เสียหาย สามารถฟ้องผู้ผลิตได้ตามหลักละเมิด และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และอาจฟ้องเขียวเจ้าของทรัพย์สินนั้น ตามหลักละเมิดหากพิสูจน์ได้ว่าเขียวมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือหากเป็นทรัพย์สินอันตรายก็อาจ ฟ้องเขียวเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้ด้วยตามมาตรา 437 แต่จะฟ้องเขียวโดยอาศัยหลักสัญญาซื้อขาย ไม่ได้เพราะเขียวและขาวไม่ได้เป็นคู่สัญญาซื้อขาย

ขาว ผู้ขายซึ่งอาจต้องรับผิดชอบกับเขียวหรือม่วง เมื่อรับผิดชอบไปแล้วหากว่าความเสียหายนั้นเกิดจาก ตัวผู้ผลิตขาวก็อาจไปเรียกเอาจากผู้ผลิตตามหลักการรับช่วงสิทธิตามปพ.มาตรา 229 (3) และหากขาว เป็นผู้ซื้อสินค้าจากผู้ผลิตก็อาจเรียกจากผู้ผลิตตามสัญญาซื้อขายได้ด้วย

ฟ้าบุตรของเขียวซึ่งไม่ได้เป็นผู้เสียหายโดยตรงแต่ถ้าเขียวได้รับอันตรายจากสินค้านั้นถึงแก่ ความตาย ฟ้ามีสิทธิเรียกค่าเสียหายทางจิตใจจากผู้ผลิตหรือจากขาวผู้ขายหากขาวไม่อาจระบุตัวผู้ผลิตได้ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และ หากการที่ เขียวถึงแก่ความตายนั้นเป็นเพราะการทำละเมิดหากฟ้าเป็นผู้เยาว์ก็มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนตาม หลักละเมิดด้วย เช่น ค่าขาดไร้อุปการะ

อย่างไรก็ตามแม้ผู้เสียหายจะมีสิทธิฟ้องโดยอาศัยหลักกฎหมายต่างกันได้หลายกรณีก็ตาม แต่ ผู้เสียหายก็มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนรวมกันไม่เกินจำนวนความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น เว้นแต่ศาล จะให้ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นการลงโทษซึ่งอาจมากกว่าความเสียหายที่แท้จริงได้ตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551